

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Diplomski studij (*Financijski menadžment*)

Moreno Jakšić

**KOMPARATIVNA ANALIZA TRŽIŠTA OSIGURANJA
REPUBLIKE HRVATSKE I REPUBLIKE SRBIJE U
RAZDOBLJU OD 2016. DO 2018. GODINE**

Diplomski rad

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Diplomski studij (*Financijski menadžment*)

Moreno Jakšić

**KOMPARATIVNA ANALIZA TRŽIŠTA OSIGURANJA
REPUBLIKE HRVATSKE I REPUBLIKE SRBIJE U
RAZDOBLJU OD 2016. DO 2018. GODINE**

Diplomski rad

Kolegij: Financijsko posredništvo

JMBAG: 0010215501

e-mail: moreno.jaksic1996@gmail.com

Mentor: prof. dr. sc. Dubravka Pekanov Starčević

Komentor: Ana Zrnić, univ. spec. oec.

Osijek, 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Graduate Study (*Financial management*)

Moreno Jakšić

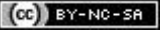
**COMPARATIVE ANALYSIS OF THE INSURANCE MARKET
OF THE REPUBLIC OF CROATIA AND THE REPUBLIC OF
SERBIA IN THE PERIOD FROM 2016 TO 2018**

Graduate paper

Osijek, 2021.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELJEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKALNE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta: Moreno Jakšić

JMBAG: 0010215501

OIB: 16964248424

e-mail za kontakt: moreno.jaksic1996@gmail.com

Naziv studija: Diplomski studij Financijski menadžment

Naslov rada: Komparativna analiza tržišta osiguranja Republike Hrvatske i Republike Srbije u razdoblju od 2016. do 2018. godine

Mentor rada: prof. dr. sc. Dubravka Pekanov Starčević

U Osijeku, 12. rujna 2021. godine

Potpis

Komparativna analiza tržišta osiguranja Republike Hrvatske i Republike Srbije u razdoblju od 2016. do 2018. godine

SAŽETAK

Pojam osiguranja najčešće se povezuje sa pojmom rizika. Kako osoba nije u mogućnosti ukloniti rizike koji joj se pojavljuju tijekom života, jedan od načina upravljanja rizicima je osiguranje. Osiguranje je moguće promatrati sa stajališta pojedinca ili sa stajališta društva, također ga je moguće promatrati kao pravni posao ili kroz njegov ekonomski aspekt. Osiguranje je posao u kojemu ugovaratelj osiguranja sklapa ugovor sa osiguravajućim društvom. Ugovorom se ugovaratelj obvezuje plaćati premiju osiguranja, a osiguravajuće društvo se obvezuje isplatiti naknadu u slučaju da se dogodi osigurani slučaj. Osiguranik je pri tome osoba na koju se ugovor odnosi, a može i ne mora biti ista osoba kao ugovaratelj osiguranja. Najčešće korišten kriterij klasifikacije osiguranja prema vrstama osiguranja je kriterij bilanciranja poslova osiguranja i utvrđivanja poslovnog rezultata koji je korišten pri izradi ovoga rada. Navedeni kriterij osiguranja dijeli na životna i neživotna pod kojima postoji i dodatna podjela. Tržištem osiguranja smatra se ukupnost odnosa između ponuđača i tražitelja proizvoda osiguranja, pri čemu se ti odnosi odvijaju temeljem slobodnih odluka svih sudionika. Kretanja na tržištu potrebno je proučavati obzirom da se radi o djelatnosti u konstantnom razvoju, a koja ima velik značaj u životima ljudi. Provedenom analizom tržišta osiguranja utvrđeni su trendovi smanjenja broja stanovnika u obje promatrane zemlje, broja osiguravajućih društava te broja zaposlenih u osiguravajućim društvima. Bruto domaći proizvod u obje zemlje tijekom promatranog perioda bilježi trend rasta isto kao i ukupna zarađena bruto premija. Analizom strukture zarađene bruto premije prema vrstama osiguranja vidljive su sličnosti promatranih tržišta osiguranja.

Ključne riječi: osiguranje, premija osiguranja, osiguravajuće društvo, tržište osiguranja

Comparative analysis of the insurance market of the Republic of Croatia and the Republic of Serbia in the period from 2016 to 2018

ABSTRACT

The term insurance is most often associated with the term risk. As a person is not able to eliminate the risks that occur during his life, one of the ways to manage risks is insurance. Insurance can be viewed from the point of view of an individual or from the point of view of society, it can also be viewed as a legal business or through its economic aspect. Insurance is a business in which the policyholder enters into a contract with an insurance company. Under the contract, the policyholder undertakes to pay the insurance premium, and the insurance company undertakes to pay compensation in the event of an insured event. The insured is the person to whom the contract relates, and may or may not be the same person as the policyholder. The most commonly used criteria for classifying insurance by type of insurance is the criteria for balancing insurance business and determining the business result used in the preparation of this paper. This insurance criteria is divided into life and non-life under which there is an additional division. The insurance market is considered to be the totality of the relationship between the bidder and the claimant of the insurance product, whereby these relations take place on the basis of free decisions of all participants. Market trends need to be studied since it is an activity in constant development, which is of great importance in people's lives. The analysis of the insurance market determined the decreasing trends in the number of inhabitants in both observed countries, the number of insurance companies and the number of employees in insurance companies. Gross domestic product in both countries during the observed period recorded a growth trend as well as total gross premium earned. The analysis of the structure of gross premiums written by type of insurance shows the similarities of the observed insurance markets.

Keywords: insurance, insurance premium, insurance company, insurance market

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Teorijska podloga i prethodna istraživanja	2
2.1. Povijesni razvoj osiguranja.....	4
2.2. Vrste osiguranja.....	5
2.3. Sudionici tržišta osiguranja	8
3. Metodologija rada	10
4. Opis istraživanja i rezultati istraživanja	11
4.1. Kretanje broja stanovnika u razdoblju od 2016. do 2018. godine	11
4.2. Bruto domaći proizvod zemalja	12
4.3. Broj osiguravajućih društava	13
4.4. Broj zaposlenika osiguravajućih društava	14
4.5. Analiza zarađene bruto premije osiguravajućih društava	15
4.5.1. Analitika ukupne bruto premije prema vrstama osiguranja	16
4.5.2. Prosječna ukupna bruto premija po stanovniku navedenih zemalja	17
4.5.3. Prosječna zaračunata bruto premija prema vrstama osiguranja	18
4.5.4. Zaračunata bruto premija prema prodajnom kanalu	23
5. Rasprava	26
6. Zaključak.....	28
Literatura.....	29
Popis tablica	32

1. Uvod

S pojmom osiguranja ljudi se susreću svakodnevno, nekada u privatnom, a nekada u poslovnom životu. Osiguranje je djelatnost u konstantnom razvoju te je potrebno izučavati trendove na tržištu osiguranja obzirom da se s njime svatko susreće. Tijekom života pojavljuju se razni događaji koje svi žele izbjeći iz razloga što nose određeni rizik gubitka, a takvi događaji nazivaju se nepovoljnim događajima. Za svaki događaj postoji određena vjerojatnost da će se dogoditi i da se neće dogoditi, a za nepovoljne događaje vjerojatnost njihovog događanja naziva se rizikom. S rizikom se suočavaju i pojedinci i poduzeća te ga nastoje procijeniti i izbjeći, ali nekada nije moguće biti siguran u izvjesnost nekog događaja te se stoga javlja pojam osiguranja.

U ovome radu napravljena je komparativna analiza tržišta osiguranja dvije zemlje, Republike Hrvatske i Republike Srbije, u razdoblju od 2016. do 2018. godine. Navedene zemlje odabrane su zbog svoje međusobne povezanosti. Uz činjenicu da se radi o susjednim zemljama, analizirane zemlje imaju i zajedničku prošlost koja je utjecala i na politički i gospodarski razvoj zemalja, a samim time i na njihova tržišta osiguranja. Rad se sastoji od 6 glavnih poglavlja s pripadajućim potpoglavljima. Nakon uvodnog dijela opisan je teorijski okvir rada u kojemu su pojašnjeni najvažniji pojmovi za razumijevanje osiguranja, njegov povijesni razvoj, vrste te sudionici tržišta osiguranja. U trećem poglavlju pojašnjena je metodologija rada uz naznačene metode istraživanja i ograničenja pri obradi teme. U četvrtom poglavlju provedena je komparativna analiza tržišta osiguranja navedenih zemalja prema određenim pokazateljima. Prvo su obrađeni gospodarski pokazatelji broja stanovnika i bruto domaćeg proizvoda, a potom pokazatelji razvoja tržišta osiguranja. Tržišta osiguranja analizirana su kroz broj osiguravajućih društava, broj zaposlenika u osiguravajućim društvima te ukupnoj zarađenoj bruto premiji. U petom poglavlju pojašnjeni su rezultati provedenog istraživanja te je tema zaključena sa šestim poglavljem.

2. Teorijska podloga i prethodna istraživanja

Tijekom ljudskog života svi se susreću sa raznim događajima od kojih su neki povoljni, a neki nepovoljni. Za nepovoljne događaje nitko ne želi da se dogode, ali uvijek postoji i vjerojatnost njihovog događanja. Takva vjerojatnost naziva se rizikom.

Postoje različite definicije rizika. Neki rizik definiraju kao mogućnost gubitka, drugi kao vjerojatnost gubitka, treći kao neizvjesnost, a u konačnici sve definicije su točne. Može li se pojam rizika uopće u cijelosti definirati kada se svakodnevno pojavljuju nove vrste rizika i koji je najbolji način obrane od rizika pitanje je kojim se bavio velik broj stručnjaka. U nastavku je jedna od kratkih, ali istodobno i najcjelovitijih definicija rizika:

„Rizik je stanje u kojemu postoji mogućnost negativnog odstupanja od poželjnog ishoda koji očekujemo ili kojemu se nadamo.“ (Vaughan i Vaughan, 2000:5)

Pri procjenjivanju vjerojatnosti nekog događaja pojam rizika često se povezuje s pojmom neizvjesnosti. Najčešće ljudi povezuju pojam vjerojatnosti s iščekivanjem pozitivnog ishoda, a pojam neizvjesnosti s iščekivanjem negativnog ishoda nekog događaja. Kada se rizik definira kao vjerojatnost negativnog odstupanja od poželjnog događaja postaje jasno da je rizik promjenjiv te se isti može povećavati ili smanjivati djelovanjem drugih događaja povezanih s rizičnim događajem.

Vaughan i Vaughan (2000) navode kako postoji više načina klasifikacije rizika, a najčešće se koriste sljedeći:

- financijski i nefinancijski rizici – ovo je najširi kontekst u kojemu je za klasifikaciju jedino bitno nastaje li nepovoljnim događajem financijski gubitak ili ne,
- statički i dinamički rizici – ova podjela odnosi se na promjene koje se događaju u gospodarstvu, dinamički rizici su posljedica promjena u gospodarstvu, a statički postoje neovisno o promjenama u gospodarstvu,
- osnovni i posebni rizici – podjela kojom se promatra je li posljedicama rizika obuhvaćen samo pojedinac ili čitavo društvo,
- čisti i špekulativni rizici – podjela pri kojoj je važno postoji li uslijed događaja mogućnost pozitivnog ili samo negativnog ishoda, kod špekulativnih rizika postoji mogućnost i pozitivnog i negativnog ishoda (najjednostavniji primjer je kockanje gdje postoji jasna mogućnost dobitka ili gubitka) dok se čisti rizik odnosi na situacije kod kojih postoje samo mogućnosti ostvarivanja ili izbjegavanja gubitaka, osiguranje se bavi isključivo čistim rizicima.

Čiste rizike moguće je podijeliti na:

- osobne rizike – „oni predstavljaju vjerojatnost gubitka prihoda ili sredstava kao posljedicu gubitka sposobnosti zarađivanja dohotka“ (Vaughan i Vaughan, 2000:10),
- imovinske rizike – vjerojatnost uništenja ili otuđenja imovine,
- rizike odgovornosti – rizici od nenamjerne štete učinjene drugim osobama ili njihovoj imovini uslijed nepažnje ili nemara,
- rizike nastale zbog propusta drugih osoba – rizici koji nastaju ukoliko druga osoba obavlja neki posao, rizik se odnosi na neispunjenje obveza s njihove strane koje rezultira financijskim gubitkom.

Obzirom da se rizik nikada ne može u potpunosti ukinuti postoje različiti oblici upravljanja rizicima:

1. rizike je moguće izbjeći,
2. rizike je moguće zadržati (osigurati),
3. rizike je moguće prenijeti,
4. rizike je moguće podijeliti,
5. rizike je moguće umanjiti.

U teoriji je moguće osigurati se od svih potencijalnih gubitaka, ali u praksi to nije tako. Osiguravatelji ne žele prihvatiti sve rizike već rizik mora imati određene značajke. Četiri su elementa rizika od kojih se moguće osigurati:

- 1) „Mora postojati dovoljno veliki broj jednakih jedinki izlaganja da bi se moglo racionalno predvidjeti gubitke. [...]
- 2) Gubitak koji je prouzročio rizik mora biti moguće definirati i izmjeriti. [...]
- 3) Gubitak mora biti nepredvidiv ili slučajan. [...]
- 4) Gubitak ne smije biti katastrofalan.“ (Vaughan i Vaughan, 2000:24)

Osiguranje je moguće definirati kao „metodu transfera rizika s osiguranika na osiguravatelja, koji prihvaća da nadoknadi slučajne štete onima kod kojih su nastale i raspodijeli ih na sve članove rizične zajednice na načelima uzajamnosti i solidarnosti“ (Klasić i Andrijanić, 2007:11)

Osiguranje je moguće promatrati s različitih aspekata:

- sa stajališta pojedinca – „Osiguranje je gospodarski instrument kojim pojedinac zamjenjuje mali određeni iznos (premija) za veliki neizvjestan financijski gubitak

(neizvjesnost od koje se osiguravamo) koji bi postojao da nema osiguranja.“ (Vaughan i Vaughan 2000:16)

- s motrišta društva – „Osiguranje je gospodarski instrument za smanjivanje i uklanjanje rizika procesom kombiniranja dovoljnog broja istovjetnih izlaganja u skupinu, kako bismo mogli predvidjeti gubitke za skupinu kao cjelinu.“ (Vaughan i Vaughan, 2000:23)

Osiguranje je također moguće promatrati s ekonomskog i s pravnog aspekta te stoga postoje i ekonomska i pravna definicija osiguranja:

- ekonomska – „Osiguranje je ekonomska djelatnost kojom se prikupljaju novčana sredstva radi zaštite osoba i stvari od štetnih posljedica izvanrednih događaja, odnosno otklanjanja ekonomskih štetnih posljedica nastupanja takvih događaja.“ (Klasić i Andrijanić, 2007:12)
- pravna – „Osiguranje je pravni odnos temeljen na ugovoru, a ubraja se u trgovačko – pravne poslove kojim se jedna osoba (osiguravatelj), uz naplatu određene cijene (premije osiguranja), obvezuje drugoj osobi (ugovaratelju osiguranja) da će određenoj osobi (osiguraniku) isplatiti naknadu (osigurninu) za štetu nastalu osobama ili stvarima a koja je posljedica ugovorom predviđenih uzroka (osiguranih rizika).“ (Klasić i Andrijanić, 2007:12)

2.1. Povijesni razvoj osiguranja

Uslijed raznih rizika s kojima se ljudi suočavaju tijekom cijeloga života razvoj osiguranja započeo je vrlo rano. Prema Marović i Kalinić (2009), prvi oblici osiguranja odnosili su se na prijevoz robe pomorskim putevima. Jedan od prvih poznatih oblika osiguranja je raspodjela rizika pri prijevozu robe rijekom Yangtze u Kini 3.000 godina prije nove ere. Pri prijevozu robe opasnim dijelovima rijeke roba se raspoređivala na veći broj čamaca kako bi se raspodijelio rizik gubitka, a ukoliko bi došlo do potonuća čamca svi trgovci su zajednički snosili rizik. U Perziji trgovcu koji bi izgubio svoj brod, a da nije njegova krivica, novi brod se nabavljao zajedničkim sredstvima. Hamurabijevim zakonikom u Babilonu je prvi puta propisana solidarna raspodjela rizika zbog pljački koje su se događale pri prijevozu robe pustinjom.

Marović i Kalinić (2009) pojašnjavaju osiguranje u rimskom dobu. Rimsko pravo nije poznavalo pojam osiguranja, ali je imalo uvedene odredbe vezane uz pomorske zajmove. Pomorskim zajmom smatrao se pravni posao u kojemu se pomorcima odobravao zajam za izvršenje posla. U slučaju izvršenja posla zajam se vraćao uz znatan iznos kamata, a u slučaju

potonuća broda zajam se nije morao vratiti. Na navedeni način je zajmodavac preuzimao rizik potonuća broda. Pomorski zajmovi bili su poznati i u ostatku Europe, a značajan utjecaj na razvoj osiguranja imalo je otkriće Amerike.

Prema Marović i Kalinić (2009), u prvoj polovici 15. stoljeća u Dubrovniku su se pojavili prvi ugovori o osiguranju, iako tadašnji pojam osiguranja nije bio isti kao danas, cilj osiguranja koji je bio nadoknada onoga što je izgubljeno uslijed ostvarenja određenog rizika svojstven je osiguranju i danas. U vrijeme Austro-ugarske monarhije u različitim dijelovima Hrvatske vrijedili su različiti propisi o osiguranjima. U Srbiji su se prva osiguravajuća društva pojavila 1868. godine, a riječ je o stranim društvima, prva domaća društva bila su „Beogradska zadruga“ i „Srbija“ osnovana 1882. godine. U vrijeme Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije razvoj osiguranja bio je usko povezan s društvenim i gospodarskim razvojem zemlje. Funkcije osiguranja obavljala su akcionarska društva za osiguranje i društva za uzajamno osiguranje. Razlika između akcionarskih društava za osiguranje i društava za uzajamno osiguranje je u tome što su se akcionarska društva osnivala sa svrhom ostvarenja dobiti dok se društva za uzajamno osiguranje nije osnivalo sa svrhom ostvarenja dobiti. Raspadom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije 1991. godine formirana je Savezna Republika Jugoslavija u kojoj je osnovano više od 65 novih osiguravajućih društava i društava za reosiguranje.

2.2. Vrste osiguranja

Klasić i Andrijanić (2007) navode kako postoji veći broj podjela osiguranja prema vrstama pri čemu pod vrstom osiguranja smatraju osiguranje stvari ili osoba obuhvaćenih jednakim uvjetima osiguranja.

Najčešće korišten kriterij klasifikacije osiguranja prema vrstama osiguranja je kriterij bilanciranja poslova osiguranja i utvrđivanja poslovnog rezultata. Prema navedenom kriteriju vrste osiguranja dijele se na:

- a) neživotna osiguranja,
- b) životna osiguranja.

Vrste osiguranja u skupini neživotnih osiguranja su:

1. Osiguranje od nezgode – uključuje osiguranje od nezgode na poslu i profesionalnih bolesti koje pokriva sljedeće:
 - „isplatu ugovorenih novčanih naknada, naknada šteta odnosno povrata troškova u jednokratnom iznosu,

- obročnu isplatu ugovorenih novčanih naknada,
 - kombinaciju isplata iz prethodnih alineja,
 - isplate na ime povrede, oštećenog zdravlja ili smrti putnika“ (Klasić i Andrijanić, 2007:116)
2. Zdravstveno osiguranje – osiguranje koje u slučajevima bolesti, različitih ozljeda i sličnih slučajeva pokriva:
 - „troškove liječenja, troškove opskrbe lijekovima i medicinsko-tehničkim pomagalicama,
 - isplatu dogovorenih novčanih naknada i
 - kombinaciju isplata iz gornjih alineja“ (Klasić i Andrijanić, 2007:116)
 3. Osiguranje cestovnih vozila – osiguranje koje pokriva nastale štete i gubitke kopnenih cestovnih vozila.
 4. Osiguranje tračnih vozila – osiguranje koje pokriva nastale štete i gubitke vozila na tračnicama.
 5. Osiguranje zračnih letjelica – osiguranje koje pokriva nastale štete i gubitke zrakoplovnih prijevoznih sredstava.
 6. Osiguranje plovila - osiguranje koje pokriva nastale štete i gubitke morskih, riječnih i jezerskih plovila.
 7. Osiguranje robe u prijevozu - osiguranje koje pokriva nastale štete i gubitke robe i prtljage neovisno o vrsti prijevoza.
 8. Osiguranje od požara i elementarnih šteta - osiguranje koje pokriva nastale štete i gubitke zbog požara, elementarnih nepogoda, eksplozija, atomske energije i pomicanja tla.
 9. Ostala osiguranja imovine – osiguranja koja pokrivaju nastale štete na stvarima koje nastaju zbog tuče, smrzavanja, krađa, razbojstava i drugih djelovanja.
 10. Osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila – „osiguranje koje pokriva sve vrste odgovornosti za uporabu kopnenih vozila na vlastiti pogon uključujući odgovornost prijevoznika“ (Klasić i Andrijanić, 2007:118).
 11. Osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica .
 12. Osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila.
 13. Ostala osiguranja od odgovornosti.

14. Osiguranje kredita – osiguranje koje pokriva rizike neplaćanja ili kašnjenja u plaćanju uzrokovana nesolventnošću, izvozne kredite, kredite s obročnim otplatama, hipotekarne, lombardne, poljoprivredne i druge kredite i zajmove.
15. Osiguranje jamstava – osiguranje koje jamči ispunjavanje obveza dužnika za jamstva i garancije.
16. Osiguranje raznih financijskih gubitaka – osiguranje koje pokriva različite poslovne i financijske gubitke.
17. Osiguranje troškova pravne zaštite – osiguranje koje pokriva troškove odvjetnika i sudskih postupaka.
18. Putno osiguranje – osiguranje koje pokriva rizike nastale kao posljedica putovanja iz stalnog mjesta boravka.

Vrste osiguranja u skupini životnih osiguranja su:

1. „Životno osiguranje je osiguranje koje pokriva sljedeće:
 - osiguranje života za slučaj smrti i doživljenja (mješovito osiguranje),
 - osiguranje za slučaj smrti,
 - osiguranje za slučaj doživljenja,
 - doživotno osiguranje za slučaj smrti,
 - osiguranje kritičnih bolesti,
 - ostala osiguranja života.
2. Rentno osiguranje je osiguranje periodičnih prihoda tijekom određenog razdoblja ili doživotno:
 - osiguranje osobne doživotne rente,
 - osiguranje osobne rente s određenim trajanjem,
 - ostala rentna osiguranja.“ (Klasić i Andrijanić, 2007:121)
3. Dodatna osiguranja uz životno osiguranje pokrivaju razne rizike u slučaju smrti, boravka u bolnici zbog ozljeda ili bolesti te nesposobnosti za rad.
4. Osiguranje za slučaj vjenčanja ili rođenja – pokriva rizike vjenčanja ili doživljenja dobi koja je unaprijed određena.
5. Životna osiguranja kod kojih osiguranik preuzima investicijski rizik povezan s promjenom vrijednosti vrijednosnih papira investicijskih fondova.
6. Tontine – osiguranje u kojem osiguranici kapitaliziraju svoje doprinose te se kapitalizirana imovina dijeli između osiguranika koji dožive određenu dob i nasljednika umrlih osiguranika.

7. Osiguranje s kapitalizacijom isplate – osiguranje u kojem osiguranik u zamjenu za jednokratne ili obročne uplate premija zaprima isplate određenih novčanih iznosa tijekom određenog razdoblja. (Klasić i Andrijanić, 2007)

Uz prethodno navedeni kriterij klasifikacije Klasić i Andrijanić (2007) navode i sljedeće kriterije:

- prema načinu sklapanja ugovora o osiguranju – osiguranja se dijele na dobrovoljna i obvezna osiguranja,
- prema predmetu osiguranja – osiguranja se dijele na osiguranja imovine u širem smislu, osiguranja transporta i kredita te osiguranja osoba,
- prema statusu osiguranika – osiguranja se dijele na osiguranja fizičkih osoba i osiguranja pravnih osoba,
- prema srodnosti rizika – podjela koja se temelji na podjeli koja je korištena u vrijeme Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije,
- s aspekta teorijskih osnova, konkurentnosti na tržištu i stupnju državnog nadzora – podjela osiguranja na životna osiguranja, osiguranja poslovanja i osiguranja kućanstava.

2.3. Sudionici tržišta osiguranja

Klasić i Andrijanić (2007) navode da su osnovni sudionici u osiguranju:

- Osiguravatelj odnosno osiguravajuće društvo je pravna osoba s kojom ugovaratelj osiguranja sklapa ugovor o osiguranju kojim se osiguravatelj obvezuje na nadoknadu štete korisniku osiguranja u slučaju nastanka osiguranog događaja.
- Ugovaratelj osiguranja je osoba s kojom je osiguravatelj sklopio ugovor o osiguranju i koja je dužna plaćati premiju prema ugovoru o osiguranju. Ugovaratelj može, ali i ne mora biti osiguranik.
- Osiguranik je osoba čiji je imovinski interes osiguran ugovorom o osiguranju te kojoj pripadaju prava iz osiguranja. Prava osim osiguraniku mogu pripadati i korisniku osiguranja kojeg određuje ugovaratelj u dogovoru s osiguranikom. Ukoliko je osiguranik istodobno i ugovaratelj osiguranja on snosi obveze prema osiguravajućem društvu za plaćanje premije osiguranja.
- Reosiguravatelj je osiguravajuće društvo koje može s osiguravateljem sklopiti ugovor o reosiguranju. Prema tom ugovoru reosiguravatelj se obvezuje osiguravatelju isplatiti dio

ili cjelokupni iznos štete koji osiguravatelj treba platiti osiguraniku u slučaju nastanka štetnog događaja, a osiguravatelj se obvezuje plaćati premiju reosiguranja.

Osigurani slučaj je događaj od kojega se osiguranik osigurava po ugovoru o osiguranju. „To je događaj koji za posljedicu ima štetu na osiguranom predmetu, a uzrok mu je opasnost od koje je osiguranje zaključeno“ (Klasić i Andrijanić, 2007:43)

Premija osiguranja se s ekonomskog aspekta promatra kao cijena osiguranja. To je iznos koji ugovaratelj plaća osiguravatelju za preuzeti rizik po ugovoru o osiguranju. Premija može biti ugovorena na jednokratno ili obročno plaćanje, a početak osiguranja ne može biti prije cjelokupne uplate premije (jednokratno) ili plaćanja prve premije (obročno).

Prema podacima Adriatic Osiguranja d.d. (2021) struktura svjetske premije osiguranja pokazuje da je europsko tržište najveće svjetsko tržište osiguranja s ukupnim udjelom u ukupnoj svjetskoj premiji od 31,50%. Slijede Azija s 31,48% te Sjeverna Amerika s 30,76% dok Južna Amerika, Oceanija i Afrika zajedno imaju udio od 6,26%

„Tržište osiguranja je ukupnost odnosa između ponuđača i tražitelja proizvoda osiguranja, pri čemu se ti odnosi odvijaju temeljem slobodnih odluka svih sudionika.“ (Klasić i Adrijanić, 2007:54)

U poglavlju 4. provedena je komparativna analiza tržišta osiguranja Republike Hrvatske i Republike Srbije.

3. Metodologija rada

Nakon uvodnog poglavlja, u teorijskom dijelu rada korištenjem deskriptivne i povijesne metode opisani su najvažniji pojmovi djelatnosti osiguranja. Uz povezanost osiguranja s pojmom rizika i pojmovima važnima za razumijevanje tematike prikazana je podjela osiguranja koja služi kao teorijska osnova za praktični dio rada. Povijesna metoda korištena je pri istraživanju povijesnih podataka o razvoju osiguravajuće djelatnosti. Pri izradi teorijskog dijela rada korištena je stručna literatura u vidu stručnih knjiga s tematikom osiguranja kao djelatnosti i pokazatelja razvijenosti tržišta osiguranja.

Praktičnim dijelom rada napravljena je komparativna analiza tržišta osiguranja u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji u razdoblju od 2016. do 2018. godine. Pri izradi korištene metode su: statistička metoda, matematička metoda, metoda analize, povijesna metoda te metoda komparacije. Prilikom istraživanja korištena je stručna literatura u vidu publikacija objavljenih na internetskim stranicama Hrvatskog ureda za osiguranje i Narodne banke Srbije. Na navedenim stranicama objavljeni su podaci potrebni za provedbu istraživanja.

U praktičnom dijelu rada analiza je provedena na bazi tri godine u periodu od 2016. do 2018. godine. Pri izradi rada postojala su ograničenja koja se odnose na praktični dio rada. Ograničenja se odnose na period istraživanja koje je ograničeno do 2018. godine obzirom da u trenutcima početka izrade rada podaci za daljnja razdoblja nisu bili objavljeni i potvrđeni od strane nadležnih institucija. Ograničenja također postoje pri prikazu podataka o broju stanovnika, a ista se odnose na činjenicu da su brojevi procijenjeni od strane Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske i Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije.

4. Opis istraživanja i rezultati istraživanja

U nastavku rada prikazani su statistički podaci koji pokazuju razvijenost analiziranih zemalja i njihovih tržišta osiguranja. Prikazani su podaci o broju stanovnika i bruto domaćem proizvodu tijekom promatranog razdoblja. Potom su prikazani podaci o broju osiguravajućih društava te broj zaposlenika u istima te je analizirana ukupna zarađena bruto premija.

4.1. Kretanje broja stanovnika u razdoblju od 2016. do 2018. godine

Tablicom 1 u nastavku prikazano je procijenjeno kretanje broja stanovnika Republike Hrvatske i Republike Srbije u promatranom razdoblju. U analiziranim zemljama posljednji popis stanovništva proveden je 2011. godine te su prikazani podaci procjene statističkih zavoda analiziranih zemalja. Procjenu za Republiku Hrvatsku donosi Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, a za Republiku Srbiju procjenu donosi Republički zavod za statistiku Republike Srbije. Pri procjeni statistički zavodi koriste podatke o posljednjem popisu stanovništva, statistikama rođenih i umrlih za određeno razdoblje te statistikama unutarnjih i vanjskih migracija stanovnika.

Tablica 1: Broj stanovnika Republike Hrvatske i Republike Srbije u razdoblju 2016. do 2018. godine

	2016.	2017.	2018.
Republika Hrvatska	4.174.349	4.124.531	4.087.843
Republika Srbija	7.058.322	7.020.858	6.982.604

Izvor: izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske i Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije za 2016., 2017. i 2018. godinu

Procjena prikazuje kontinuirani trend smanjenja broja stanovnika u obje zemlje. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine Republika Hrvatska imala je 4.284.889 stanovnika. Navedeni broj stanovnika do 2016. godine smanjio se na 4.174.349 stanovnika, 2017. godine je smanjen na 4.124.531 stanovnika, a 2018. godine na 4.087.843 stanovnika.

Slična situacija je i u Republici Srbiji koja također u promatranom razdoblju bilježi značajan pad broja stanovnika. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. Republika Srbija imala je 7.186.862 stanovnika. Navedeni broj je do 2016. smanjen na 7.058.322 stanovnika, 2017. godine na 7.020.858 stanovnika, a 2018. godine na 6.982.604 stanovnika.

Stavljanjem procijenjenog broja stanovnika u postotni odnos vidljivo je smanjenje broja stanovnika za 1,19% u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu u Republici Hrvatskoj dok je u Republici Srbiji broj stanovnika u istom razdoblju smanjen za 0,53%. U 2018. godini u odnosu na 2017. godinu broj stanovnika u Republici Hrvatskoj smanjen je za 0,89%, a u Republici Srbiji za 0,54%.

Ukoliko se promatra razlika između procijenjenih vrijednosti od posljednjeg popisa stanovništva do kraja promatranog razdoblja broj stanovnika Republike Hrvatske smanjen je za 197.046 stanovnika, odnosno za 4,60%. U Republici Srbiji je u istom razdoblju broj stanovnika smanjen za 204.258 stanovnika, odnosno za 2,84%.

Sljedeći popis stanovništva provodit će se u rujnu i listopadu 2021. godine u Republici Hrvatskoj dok je provođenje popisa stanovništva u Republici Srbiji odgođeno za listopad 2022. godine uslijed pandemije virusa Covid-19.

4.2. Bruto domaći proizvod zemalja

U Tablici 2 prikazani su podaci o bruto domaćem proizvodu po tržišnim cijenama u nacionalnim valutama analiziranih zemalja. Iznosi su potom prikazani u eurima pri čemu su korišteni podaci Hrvatske narodne banke i Narodne banke Srbije o tečaju eura na posljednji dan analizirane godine.

Tablica 2: Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske i Republike Srbije u razdoblju od 2016. do 2018. godine

Godina	BDP Republike Hrvatske		BDP Republike Srbije	
	u mil. HRK	u mil. EUR	u mil. RSD	u mil. EUR
2016.	351.169	46.464,53	4.261.927,4	34.517,28
2017.	366.426	48.768,06	4.754.368,4	40.441,85
2018.	382.624	51.583,44	5.068.588,5	42.883,42

Izvor: izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, Hrvatske narodne banke, Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije te Narodne banke Srbije za 2016., 2017. i 2018. godinu

Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske u 2016. godini iznosio je 351.169 milijuna kuna te je 2017. godine porastao na 366.426 milijuna kuna što predstavlja nominalno povećanje od 4,34%. U 2018. godini je bruto domaći proizvod iznosio 382.624 milijuna kuna, odnosno 4,42% više u odnosu na prethodnu 2017. godinu.

U Republici Srbiji je 2016. godine bruto domaći proizvod iznosio 4.261.927,4 milijuna dinara te je 2017. godine porastao za 11,55% na 4.754.368,4 milijuna dinara. Rast bruto domaćeg proizvoda nastavio se i 2018. godine te je bruto domaći proizvod porastao na 5.068.588,5 milijuna dinara, odnosno 6,61% u odnosu na prethodnu 2017. godinu.

Tijekom promatranog razdoblja bruto domaći proizvod Republike Hrvatske bio je veći od bruto domaćeg proizvoda Republike Srbije. Bruto domaći proizvod u obje zemlje pokazuje trend rasta, ali obzirom da je trend rasta izraženiji u Republici Srbiji u odnosu na Republiku Hrvatsku razlika u bruto domaćem proizvodu između navedenih zemalja se smanjila.

4.3. Broj osiguravajućih društava

Tablicom 3 u nastavku prikazan je broj osiguravajućih društava u analiziranim zemljama tijekom promatranog razdoblja. Osiguravajuća društva podijeljena su prema kriteriju ponude osiguranja na:

- Neživotna osiguravajuća društva – koja u svojoj ponudi imaju isključivo neživotne vrste osiguranja.
- Životna osiguravajuća društva – koja u svojoj ponudi imaju isključivo životne vrste osiguranja.
- Složena osiguravajuća društva – koja u svojoj ponudi imaju i neživotne i životne vrste osiguranja.
- Osiguravajuća društva za reosiguranje – koja u svojoj ponudi imaju usluge reosiguranja.

Tablica 3: Broj osiguravajućih društava

	neživotna	životna	složena	reosiguranja	UKUPNO
Republika Hrvatska					
2016.	8	5	8	1	22
2017.	7	5	8	0	20
2018.	6	4	8	0	18
Republika Srbija					
2016.	8	5	6	4	23
2017.	7	4	6	4	21
2018.	6	4	6	4	20

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatskog ureda za osiguranje i Narodne banke Srbije za 2016., 2017. i 2018. godinu

Krajem 2016. godine u Republici Hrvatskoj poslovala su 22 osiguravajuća društva. Od navedenog broja 8 društava se bavilo isključivo neživotnim osiguranjima, 5 društava isključivo životnim osiguranjima, 8 društava se bavilo i neživotnim i životnim osiguranjima te se jedno društvo bavilo poslovima reosiguranja.

Tijekom 2017. godine broj osiguravajućih društava u Republici Hrvatskoj smanjio se te je krajem 2017. godine poslovalo 20 osiguravajućih društava. Broj osiguravajućih društava koji se bavio isključivo neživotnim osiguranjima smanjen je na 7. Od 2017. godine u Republici Hrvatskoj ne posluje niti jedno društvo za reosiguranje.

Tijekom 2018. godine broj osiguravajućih društava je ponovno smanjen te je krajem godine preostalo 18 osiguravajućih društava. Ukupno 6 društava bavilo se isključivo neživotnim osiguranjima, 4 društva isključivo životnim osiguranjima te se 8 društava bavilo i neživotnim i životnim osiguranjima.

U Republici Srbiji je tijekom promatranog razdoblja također zabilježeno smanjenje broja osiguravajućih društava. Krajem 2016. godine poslovala su ukupno 23 osiguravajuća društva. Od navedenog broja 8 društava se bavilo isključivo neživotnim osiguranjima, 5 društava isključivo životnim osiguranjima, 6 društava i neživotnim i životnim osiguranjima te 4 društva poslovima reosiguranja.

Tijekom 2017. godine broj osiguravajućih društava smanjen je na 21 osiguravajuće društvo. Smanjenje se odnosi na broj neživotnih osiguravajućih društava koji je smanjen s 8 društava na 7 društava te na broj životnih osiguravajućih društava koji je smanjen s 5 društava na 4 osiguravajuća društva.

Trend smanjenja broja osiguravajućih društava nastavljen je i 2018. godine te je do kraja 2018. godine ukupan broj osiguravajućih društava smanjen na 20 društava. Od navedenih 20 društava njih 6 se bavilo isključivo neživotnim osiguranjima, 4 društva su se bavila isključivo životnim osiguranjima, 6 društava se bavilo i neživotnim i životnim osiguranjima, a 4 društva poslovima reosiguranja.

4.4. Broj zaposlenika osiguravajućih društava

U Tablici 4 prikazani su podaci o ukupnom broju zaposlenih osoba u osiguravajućim društvima analiziranih zemalja tijekom promatranog perioda.

Tablica 4: Broj zaposlenih u osiguravajućim društvima

	2016.	2017.	2018.
Republika Hrvatska	9.130	8.723	8.238
Republika Srbija	10.954	10.813	10.566

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatskog ureda za osiguranje i Narodne banke Srbije za 2016., 2017. i 2018. godinu

U Republici Hrvatskoj je krajem 2016. godine u osiguravajućim društvima bilo zaposleno 9.130 osoba. Tijekom 2017. godine dolazi do smanjenja broja zaposlenika za 4,46% te je krajem 2017. godine broj zaposlenika iznosio 8.723 osobe. Smanjenje broja zaposlenika nastavilo se 2018. godine za 5,56% te je ukupan broj zaposlenika osiguravajućih društava krajem 2018. godine iznosio 8.238 zaposlenika.

U Republici Srbiji krajem 2016. godine su 10.954 osobe bile zaposlene u osiguravajućim društvima. Navedeni broj se tijekom 2017. godine smanjio na 10.813 zaposlenika, odnosno za 1,29%. U 2018. godini smanjenje broja zaposlenika se nastavilo za 2,28% u odnosu na 2017. godinu te je krajem godine broj zaposlenika iznosio 10.566.

Tijekom promatranog razdoblja Republika Srbija imala je veći broj zaposlenika u osiguravajućim društvima kao i veći broj osiguravajućih društava. U obje zemlje vidljiv je trend smanjenja broja zaposlenih u osiguravajućim društvima. Navedeni trend je znatno izraženiji u Republici Hrvatskoj u odnosu na Republiku Srbiju.

4.5. Analiza zarađene bruto premije osiguravajućih društava

Zarađena bruto premija u nastavku je prikazana prema podjeli osiguranja na neživotna i životna osiguranja.

„Zaračunata bruto premija neživotnih osiguranja uključuje sve iznose premija koje su ugovorene u tekućem obračunskom razdoblju za razdoblje najduže do godinu dana, bez obzira odnose li se ti iznosi u cijelosti ili djelomično na kasnije obračunsko razdoblje.“ (Klasić i Andrijanić, 2007:49)

„Zaračunate bruto premije životnih osiguranja uključuju sve iznose premija koji su naplaćeni do kraja obračunskog razdoblja, bez obzira odnose li se ti iznosi u cijelosti ili djelomično na kasnije obračunsko razdoblje ili razdoblja“ (Klasić i Andrijanić, 2007:49)

U nastavku su prikazani analizirani podaci o ukupnoj zarađenoj bruto premiji osiguranja u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji tijekom promatranog razdoblja. Ukupna zarađena bruto premija prema podjeli osiguranja na neživotna i životna osiguranja prikazana je u nacionalnim valutama zemalja te u eurima. Potom su prikazani podaci o premiji po stanovniku te postotni udjeli pojedine vrste osiguranja u ukupnoj premiji. Na kraju su prikazani podaci o distribucijskim i prodajnim kanalima u analiziranim zemljama.

4.5.1. Analitika ukupne bruto premije prema vrstama osiguranja

Tablicom 5 u nastavku prikazani su podaci o ukupnoj zarađenoj bruto premiji u analiziranim zemljama tijekom promatranog razdoblja u nacionalnim valutama zemalja uz osnovnu podjelu osiguranja za neživotna i životna osiguranja dok su Tablicom 6 navedeni podaci prikazani u eurima. Pri izračunu podataka prikazanih u eurima korišteni su podaci o srednjem tečaju eura na posljednji dan promatrane godine. U nastavku rada za sve podatke prikazane u eurima korišteni su isti podaci o tečaju.

Tablica 5: Ukupna zarađena bruto premija u nacionalnim valutama

	Republika Hrvatska (u 000 kn)			Republika Srbija (u 000 din)		
	2016.	2017.	2018.	2016.	2017.	2018.
Neživotna osiguranja	5.842.689	6.115.710	6.721.438	66.010.278	70.336.633	76.121.610
Životna osiguranja	2.918.441	2.940.214	3.134.191	23.127.708	22.757.361	23.788.981
UKUPNO	8.761.130	9.055.924	9.855.630	89.137.986	93.093.994	99.910.591

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatskog ureda za osiguranje i Narodne banke Srbije za 2016., 2017. i 2018. godinu

Tablica 6: Ukupna zarađena bruto premija u eurima

	Republika Hrvatska (u 000 €)			Republika Srbija (u 000 €)		
	2016.	2017.	2018.	2016.	2017.	2018.
Neživotna osiguranja	773.068	813.947	906.150	534.616	598.301	644.036
Životna osiguranja	386.150	391.316	422.536	187.311	193.580	201.270
UKUPNO	1.159.218	1.205.263	1.328.686	721.927	791.881	845.306

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatskog ureda za osiguranje, Hrvatske narodne banke i Narodne banke Srbije za 2016., 2017. i 2018. godinu

Analizom podataka u Tablici 5 i Tablici 6 vidljiv je trend rasta ukupne zaračunate bruto premije analiziranih zemalja tijekom promatranog perioda. U 2017. godini ukupna zarađena bruto premija u Republici Hrvatskoj porasla je za 3,36% u odnosu na 2016. godinu, a u Republici Srbiji za 4,44%. U 2018. godini rast se nastavio u obje promatrane zemlje te je rast u Republici Hrvatskoj u odnosu na 2017. godinu iznosio 8,83%, a u Republici Srbiji 7,32%.

Tijekom promatranog perioda ukupna zarađena bruto premija bila je veća u Republici Hrvatskoj u odnosu na Republiku Srbiju. U 2016. godini zarađena bruto premija bila je veća za 437.291 milijuna eura. U obje zemlje ostvaren je rast zarađene bruto premije tijekom 2017. godine, a u Republici Hrvatskoj je zarađena bruto premija za 413.382 milijuna eura veća u odnosu na Republiku Srbiju. Rast je nastavljen i 2018. godine, a razlika među analiziranim zemljama iznosila je 483.380 milijuna eura.

4.5.2. Prosječna ukupna bruto premija po stanovniku navedenih zemalja

U Tablici 7 prikazan je izračun prosječne bruto premije po stanovniku tijekom promatranog razdoblja u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji. Navedeni podaci prikazani su u nacionalnim valutama, a radi lakše usporedivosti podataka isti su prikazani i u eurima.

Tablica 7: Prosjek ukupne bruto premije po stanovniku

	Republika Hrvatska			Republika Srbija		
	2016.	2017.	2018.	2016.	2017.	2018.
Uk. bruto premija u nac. valuti (u 000)	8.761.130	9.055.924	9.855.630	89.137.986	93.093.994	99.910.591
Uk. bruto premija u eurima (u 000)	1.159.218	1.205.263	1.328.686	721.927	791.881	845.306
Tečaj nacionalne valute prema euru	7,557787	7,513648	7,417575	123,4723	117,5606	118,1946
Broj stanovnika	4.174.349	4.124.351	4.087.843	7.058.322	7.020.858	6.982.604
Prosječna uk. bruto premija po	2.098,80	2.195,72	2.410,96	12.628,78	13.259,63	14.308,50

stanovniku u nac. Valuti						
Prosječna uk. bruto premija po stanovniku u eurima	277,70	292,23	325,03	102,28	112,79	121,06

Izvor: izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, Hrvatskog ureda za osiguranje, Hrvatske narodne banke, Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije i Narodne banke Srbije za 2016., 2017. i 2018. godinu

Prema podacima vidljivima u Tablici 7 prosjek ukupne bruto premije po stanovniku je znatno veći u Republici Hrvatskoj u odnosu na Republiku Srbiju. Tijekom 2016. godine prosjek je u Republici Hrvatskoj iznosio 277,70 eura dok je u Republici Srbiji isti prosjek iznosio 102,28 eura. U 2017. godini obje zemlje bilježe rast navedenog pokazatelja u odnosu na prethodno razdoblje te je prosjek za Republiku Hrvatsku bio 292,23 eura, a za Republiku Srbiju 112,79 eura. Značajniji rast pokazatelja vidljiv je u 2018. godini u odnosu na 2017. godinu te je prosjek za Republiku Hrvatsku iznosio 325,03 eura, a za Republiku Srbiju 121,06 eura.

4.5.3. Prosječna zaračunata bruto premija prema vrstama osiguranja

Tablicom 8 prikazani su podaci o ukupnoj bruto premiji prema vrstama osiguranja te postotni udjeli u ukupnoj bruto premiji prema vrstama osiguranja u Republici Hrvatskoj u analiziranom razdoblju.

Tablica 8: Postotni udio vrsta osiguranja u ukupnoj bruto premiji u Republici Hrvatskoj

Vrsta neživotnog osiguranja	Zaračunata bruto premija (u 000 kn) 2016. god.	Postotni udio u uk. bruto premiji 2016. god.	Zaračunata bruto premija (u 000 kn) 2017. god.	Postotni udio u uk. bruto premiji 2017. god.	Zaračunata bruto premija (u 000 kn) 2018. god.	Postotni udio u uk. bruto premiji 2018. god.
Osig. od nezgode	475.197	5,42%	455.823	5,03%	483.664	4,91%
Zdravstveno osig.	409.206	4,67%	487.840	5,39%	519.962	5,28%
Osig. cestovnih vozila – kasko	803.831	9,17%	883.957	9,76%	1.049.308	10,65%
Osig. tračnih vozila – kasko	4.552	0,05%	7.973	0,09%	6.959	0,07%
Osig. zračnih letjelica – kasko	10.794	0,12%	10.136	0,11%	9.585	0,10%

Osig. plovila	141.464	1,61%	148.707	1,64%	148.726	1,51%
Osig. robe u prijevozu	33.838	0,39%	32.464	0,36%	31.769	0,32%
Osig. od požara i elementarnih šteta	575.660	6,57%	616.410	6,81%	645.614	6,55%
Ostala osig. imovine	586.945	6,70%	591.766	6,53%	691.651	7,02%
Osig. od odgovornosti za upotrebu motornih vozila	2.042.862	23,32%	2.049.320	22,63%	2.178.911	22,11%
Osig. od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica	7.195	0,08%	5.310	0,06%	4.857	0,05%
Osig. od odgovornosti za upotrebu plovila	43.527	0,50%	38.424	0,42%	39.139	0,40%
Ostala osig. od odgovornosti	346.195	3,95%	372.132	4,11%	413.749	4,20%
Osig. kredita	152.344	1,74%	194.350	2,15%	260.347	2,64%
Osig. jamstva	5.853	0,07%	7.277	0,08%	9.255	0,09%
Osig. raznih financijskih gubitaka	122.238	1,40%	113.735	1,26%	125.918	1,28%
Osig. troškova pravne zaštite	3.743	0,04%	4.651	0,05%	5.425	0,06%
Osig. pomoći	77.246	0,88%	95.436	1,05%	96.599	0,98%
Ukupno neživotna osiguranja	5.842.689	66,69%	6.115.710	67,53%	6.721.438	68,20%
Životna osig.	2.243.389	25,61%	2.219.640	24,51%	2.532.510	25,70%
Rentno osig.	42.814	0,49%	28.621	0,32%	16.443	0,17%
Dopunska osig. životnog osig.	141.557	1,62%	135.282	1,49%	132.035	1,34%
Osig. za slučaj vjenčanja, sklapanja živ. partnerstva ili rođenja	5.676	0,06%	5.079	0,06%	4.688	0,05%
Životna i rentna osig. kod kojih	485.005	5,54%	551.592	6,09%	448.516	4,55%

ugov. osig. snosi rizik ulaganja						
Ukupno životna osiguranja	2.918.441	33,63%	2.940.214	32,47%	3.134.191	31,80%
UKUPNO	8.761.130	100%	9.055.924	100%	9.855.630	100%

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatskog ureda za osiguranje i Narodne banke Srbije

Ukupna zaračunata bruto premija u 2016. godini iznosila je 8.761.130.000 kuna od čega je 66,69% odnosno 5.842.689.000 zarađena bruto premija neživotnih osiguranja, a 33,63% odnosno 2.918.441.000 zarađena bruto premija životnih osiguranja.

Najviša zarađena bruto premija neživotnih osiguranja zarađena je od osiguranja od odgovornosti za upotrebu motornih vozila i iznosi 2.042.862.000 kuna odnosno 23,32% ukupne zaračunate bruto premije. Od ostalih neživotnih osiguranja vrijedi izdvojiti osiguranje cestovnih vozila – kasko s 9,17% udjela u ukupnoj premiji, ostala osiguranja imovine s 6,70% udjela u ukupnoj premiji, osiguranje od požara i elementarnih šteta s 6,57% udjela u ukupnoj premiji, osiguranje od nezgode s 5,42% udjela u ukupnoj premiji te zdravstveno osiguranje s 4,67% udjela u ukupnoj premiji.

Najviša zarađena bruto premija životnih osiguranja zarađena je od životnih osiguranja i iznosi 2.243.389.000 kuna odnosno 25,61% ukupne zaračunate bruto premije. Od ostalih životnih osiguranja vrijedi izdvojiti životna i rentna osiguranja kod kojih ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja sa 5,54% udjela u ukupnoj zaračunatoj bruto premiji.

U 2017. godini je ukupna zaračunata bruto premija iznosila 9.055.924.000 kuna. Ukupno 67,53% odnosilo se na premije neživotnih osiguranja, a 32,47% na premije životnih osiguranja.

Od neživotnih osiguranja najviši iznos bruto premije zarađen je od osiguranja od odgovornosti za upotrebu motornih vozila u iznosu 2.049.320.000 kuna odnosno 22,63%. Od ostalih neživotnih osiguranja najviši udio u ukupnoj bruto premiji zarađen je od istih vrsta neživotnih osiguranja kao i u 2016. godini.

U strukturi udjela životnih osiguranja nije došlo do značajne razlike u odnosu na 2016. godinu. U 2017. godini od životnih osiguranja zarađeno je 2.219.640.000 kuna odnosno 24,51% udjela u ukupnoj zaračunatoj bruto premiji.

U 2018. godini je ukupni iznos zaračunate bruto premije bio veći u odnosu na prethodne godine, a iznosio je 9.855.630.000 kuna, od čega je 68,20% zarađeno premijama neživotnih osiguranja, a 31,80% premijama životnih osiguranja.

U samoj strukturi premije neživotnih osiguranja nije došlo do značajnijih razlika u odnosu na prethodne godine, ali vrijedi naglasiti kako se ukupni udio najzastupljenije vrste osiguranja (osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila) smanjuje dok se udio osiguranja cestovnih vozila – kasko u promatranom razdoblju povećava.

Životna osiguranja kao vrsta imaju najveći udio u ukupnoj zaračunatoj bruto premiji u cijelom promatranom razdoblju, a on je 2018. godine iznosio 25,70%.

U nastavku je Tablicom 9 prikazana ista analiza prema podacima za Republiku Srbiju.

Tablica 9: Postotni udio vrsta osiguranja u ukupnoj bruto premiji u Republici Srbiji

Vrsta neživotnog osiguranja	Zaračunata bruto premija (u 000 din) 2016. god.	Postotni udio u uk. bruto premiji 2016. god.	Zaračunata bruto premija (u 000 din) 2017. god.	Postotni udio u uk. bruto premiji 2017. god.	Zaračunata bruto premija (u 000 din) 2018. god.	Postotni udio u uk. bruto premiji 2018. god.
Osig. od nezgode	4.364.553	4,88%	3.444.787	3,70%	2.868.325	2,87%
Zdravstveno osig.	2.229.411	2,50%	2.859.554	3,07%	3.465.351	3,47%
Osig. cestovnih vozila – kasko	6.916.653	7,76%	7.791.685	8,37%	8.982.426	8,99%
Osig. tračnih vozila – kasko	117.571	0,13%	115.005	0,12%	113.290	0,11%
Osig. zračnih letjelica – kasko	123.877	0,14%	81.973	0,09%	117.645	0,12%
Osig. plovila	106.941	0,12%	117.177	0,13%	121.753	0,12%
Osig. robe u prijevozu	636.357	0,71%	749.173	0,80%	682.032	0,68%
Osig. od požara i elementarnih šteta	5.011.862	5,62%	5.410.569	5,81%	6.437.268	6,44%
Ostala osig. imovine	10.585.926	11,88%	11.252.322	12,09%	13.060.462	13,07%
Osig. od odgovornosti za upotrebu motornih vozila	30.268.398	33,96%	31.980.244	34,35%	33.558.553	33,59%
Osig. od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica	100.327	0,11%	53.939	0,06%	112.796	0,11%
Osig. od odgovornosti za upotrebu plovila	27.983	0,03%	35.860	0,04%	68.696	0,07%

Ostala osig. od odgovornosti	1.922.784	2,16%	2.065.090	2,22%	1.894.283	1,90%
Osig. kredita	850.216	0,95%	1.305.089	1,40%	1.360.806	1,36%
Osig. jamstva	84.626	0,09%	147.910	0,16%	128.907	0,13%
Osig. raznih financijskih gubitaka	742.473	0,83%	766.395	0,82%	778.185	0,78%
Osig. troškova pravne zaštite	6.587	0,01%	6.170	0,01%	6.169	0,01%
Osig. pomoći	1.913.733	2,15%	2.153.961	2,31%	2.364.663	2,37%
Ukupno neživotna osiguranja	66.010.278	74,05%	70.336.633	75,55%	76.121.610	76,19%
Životna osig.	21.218.225	23,80%	20.751.240	22,29%	21.616.651	21,64%
Rentno osig.	604.216	0,68%	613.566	0,66%	534.740	0,54%
Dopunska osig. životnog osig.	1.290.526	1,45%	1.372.286	1,47%	1.536.555	1,54%
Osig. za slučaj vjenčanja, sklapanja živ. partnerstva ili rođenja	12.790	0,01%	11.262	0,01%	9.006	0,01%
Životna i rentna osig. kod kojih ugov. osig. snosi rizik ulaganja	1.951	0,00%	9.007	0,01%	92.029	0,09%
Ukupno životna osiguranja	23.127.708	25,95%	22.757.361	24,45%	23.788.981	23,81%
UKUPNO	89.137.986	100%	93.093.994	100%	99.910.591	100%

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatskog ureda za osiguranje i Narodne banke Srbije

U 2016. godini ukupna zarađena bruto premija iznosila je 89.137.986.000 dinara, od čega je 74,05% zarađena premija neživotnih osiguranja, a 25,95% zarađena premija životnih osiguranja.

Od neživotnih osiguranja najveći udio u zarađenoj bruto premiji imaju osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila (33,69%), ostala osiguranja imovine (11,88%) te osiguranje cestovnih vozila – kasko (7,76%), dok je kod životnih osiguranja najveći udio zarađen od životnog osiguranja (23,80%).

Tijekom 2017. godine ukupna zarađena bruto premija iznosila je 93.093.994.000 dinara. Od navedenog iznosa 75,55% zarađeno je od neživotnih osiguranja, a 24,45% od životnih osiguranja.

Struktura udjela prema vrstama osiguranja nije se značajnije mijenjala u odnosu na 2016. godinu te je najveći udio ponovno ostvaren od osiguranja od odgovornosti za upotrebu motornih vozila (34,35%) te životnog osiguranja (22,29%).

Ukupna zaračunata bruto premija je 2018. godine iznosila 99.910.591.000 dinara od čega je 76,19% zarađeno od neživotnih osiguranja, a 23,81% od životnih osiguranja.

Promatrano prema vrstama osiguranja u 2018. godini nije došlo do značajnije promjene u odnosu na prethodne godine.

Usporedbom podataka promatranih zemalja moguće je uočiti kako u obje zemlje dolazi do rasta zaračunate bruto premije u promatranom razdoblju. Istodobno rastu i iznosi zarađene bruto premije neživotnih i životnih osiguranja. Obzirom da je rast zarađene bruto premije neživotnih osiguranja intenzivniji od rasta kod životnih osiguranja, postotni udio životnih osiguranja se kroz promatrano razdoblje smanjuje u obje zemlje.

Promatrano prema vrstama osiguranja vidljivo je kako je u obje zemlje najviša zarada ostvarena od osiguranja od odgovornosti za upotrebu motornih vozila te životnog osiguranja.

4.5.4. Zaračunata bruto premija prema prodajnom kanalu

Prema podacima Hrvatskog ureda za osiguranje prodaja polica osiguranja u Republici Hrvatskoj odvija se putem sljedećih prodajnih kanala:

1. Agencije
2. Bankoosiguranje
3. Zaposlenici društava za osiguranje (bez provizije)
4. Brokeri
5. Interni zastupnici
6. Ostali prodajni kanali

Tijekom 2016. godine najzastupljeniji distribucijski kanal prema ukupnoj zaračunatoj bruto premiji bili su interni zastupnici s 34,19% udjela u ukupnoj premiji. Prema zastupljenosti slijede ih agencije s 20,15%, zaposlenici društava s 18,21%, bankoosiguranje s 16,49% te brokeri s

8,77%. Najmanje zastupljeni su ostali prodajni kanali s 2,19% udjela u ukupnoj zaračunatoj bruto premiji osiguranja.

Podjelom vrsta osiguranja na neživotna i životna osiguranja primjećuje se značajna razlika u zastupljenosti određenih distribucijskih kanala pri čemu se najveća razlika primjećuje kod bankoosiguranja. Bankoosiguranje je najzastupljeniji distribucijski kanal prema strukturi premije životnog osiguranja s 36,21% udjela u ukupnoj premiji, dok je prema strukturi premije neživotnih osiguranja slabo zastupljeno s 6,65% u ukupnoj premiji.

Tijekom 2017. godine struktura premije prema prodajnom kanalu bila je vrlo slična opisanoj situaciji u 2016. godini. Najzastupljeniji distribucijski kanal bili su interni zastupnici s 35,7% udjela, a slijede ih agencije s 21,1%, bankoosiguranje s 17,7%, zaposlenici društava s 16,4% te brokeri s 7,8%. Najmanje zastupljeni su ostali prodajni kanali s 1,3% udjela u ukupnoj zaračunatoj bruto premiji.

Podjelom na neživotna i životna osiguranja ponovno se najznačajnija razlika u zastupljenosti primjećuje kod bankoosiguranja koje u strukturi premije životnih osiguranja sudjeluje s 39,1% udjela dok je kod neživotnih osiguranja njihov udio znatno manji i iznosi 7,4%. Primjetna je i znatna razlika kod brokera kao distribucijskog kanala koji u strukturi premije neživotnih osiguranja sudjeluju s 11% udjela dok u strukturi premije životnih osiguranja sudjeluju sa znatno manjim udjelom od 1,1%.

Tijekom 2018. godine struktura premije prema prodajnom kanalu nije značajnije promijenjena u odnosu na prethodna razdoblja. Najzastupljeniji distribucijski kanal bili su interni zastupnici s 36% udjela u ukupnoj zaračunatoj bruto premiji, a slijede ih agencije s 20,7% udjela, bankoosiguranje s 19,4% udjela, zaposlenici društava s 14,4%, brokeri s 8,4% te ostali prodajni kanali s 1,1% udjela.

Podjelom na neživotna i životna osiguranja ponovno se najveća razlika u zastupljenosti primjećuje kod bankoosiguranja čiji je udio u strukturi premije životnih osiguranja porastao na 44,3% dok istovremeno kod neživotnih osiguranja iznosi 7,8%.

Tijekom promatranog razdoblja primjećuje se značajno povećanje zastupljenosti bankoosiguranja kao distribucijskog kanala u strukturi ukupne zaračunate bruto premije. Povećanje zastupljenosti najprimjetnije je u strukturi životnog osiguranja.

Prema podacima Narodne banke Srbije u Republici Srbiji je tijekom promatranog perioda najveći udio ukupne premije ostvaren putem osiguravajućih društava koja su u ukupnoj premiji

u 2016. godini sudjelovala sa 61% udjela, u 2017. godini također sa 61% udjela, a u 2018. godini sa 63% udjela.

U strukturi ukupne premije 2016. godine najveći udio premije ostvaren je putem osiguravajućih društava (61% udjela), slijede ih tehnički pregledi (12%), banke (8%) te posrednici (8%). Podjelom osiguranja na neživotna i životna osiguranja potvrđuje se važnost osiguravajućih društava koja u udjelu premije neživotnih osiguranja sudjeluju sa 61%, a u udjelu životnih osiguranja sa 54%. Udio banaka i u Republici Srbiji je veći u životnom osiguranju u odnosu na neživotna osiguranja. Banke u strukturi premije životnog osiguranja sudjeluju s 23%, a u strukturi premije neživotnih osiguranja najzastupljenije su kod osiguranja kredita gdje sudjeluju sa 74% udjela u premiji osiguranja kredita. Tehnički pregledi su najzastupljeniji distribucijski kanal za osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila gdje sudjeluju s 36% udjela u premiji.

U strukturi ukupne premije 2017. godine najveći udio je ostvaren putem osiguravajućih društava sa 61% udjela, slijede tehnički pregledi s 12% udjela, posrednici s 8% udjela, društva za zastupanje s 8% udjela te banke sa 7% udjela. Podjelom na neživotna i životna osiguranja nije došlo do značajne razlike u odnosu na 2016. godinu. Zastupljenost banaka u strukturi premije osiguranja kredita porasla je na 80%.

U strukturi ukupne zaračunate bruto premije 2018. godine najveći udio ostvaren je putem osiguravajućih društava (63%), slijede tehnički pregledi (12%), posrednici (9%), banke (6%) i društva za zastupanje (5%). Podjelom na neživotna i životna osiguranja nije bilo značajnih razlika o odnosu na prethodna razdoblja. Osiguravajuća društva sudjeluju sa 63% udjela u strukturi premije neživotnih osiguranja i 62% udjela u strukturi premije životnih osiguranja.

5. Rasprava

Temeljem izvršene analize podataka vidljiv je trend smanjenja broja stanovnika u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji. Analiza broja stanovnika provedena je prema procijenjenim podacima nacionalnih statističkih zavoda te prikazuje znatno smanjenje broja stanovnika u obje promatrane zemlje.

Prema podacima o bruto domaćem proizvodu vidljivo je kako je bruto domaći proizvod Republike Hrvatske veći od bruto domaćeg proizvoda Republike Srbije. Obje zemlje imaju zabilježen trend povećanja bruto domaćeg proizvoda koji je intenzivnije izražen u Republici Srbiji.

Broj osiguravajućih društava se tijekom promatranog perioda u obje promatrane zemlje smanjio isto kao i broj zaposlenih u osiguravajućim društvima. U Republici Srbiji je broj osiguravajućih društava neznatno veći u odnosu na Republiku Hrvatsku isto kao i broj zaposlenika u istim osiguravajućim društvima.

Provedenom analizom ukupne zarađene bruto premije analiziranih zemalja tijekom promatranog perioda vidljiv je rast zarađene premije u obje zemlje. Rast je vidljiv i u kategoriji neživotnih osiguranja i životnih osiguranja pri čemu je iznimka 2017. godina u Republici Srbiji kada je kod životnih osiguranja zabilježen pad zarađene bruto premije. Kada se podaci o ostvarenoj bruto premiji usporede među analiziranim zemljama vidljivo je kako je zarađena bruto premija znatno veća u Republici Hrvatskoj u odnosu na Republiku Srbiju, a razlika je još značajnija ukoliko se podaci promatraju po stanovniku obzirom da Republika Srbija ima manju ostvarenu bruto premiju, a veći broj stanovnika od Republike Hrvatske.

Kada se ukupna zarađena bruto premija promatra po vrstama osiguranja vidljivo je kako je struktura zarade vrlo slična u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji. Neživotna osiguranja u Republici Hrvatskoj donose približno dvije trećine ukupne zarade, a u Republici Srbiji približno tri četvrtine zarade. Najviša zarađena premija je od osiguranja od odgovornosti za upotrebu motornih vozila u obje zemlje te od životnog osiguranja. Uz navedena osiguranja vrijedi istaknuti kasko osiguranja cestovnih vozila te osiguranje od požara i elementarnih šteta.

Promatrano prema distribucijskim i prodajnim kanalima najveći udio u zarađenoj bruto premiji zarađen je putem internih zastupnika osiguravajućih društava i u Republici Hrvatskoj i u Republici Srbiji. U Republici Hrvatskoj vidljiv je značaj banaka pri distribuciji životnih osiguranja koji u Republici Srbiji nije toliko značajan, ali banke u Srbiji imaju značajan udio u prodaji osiguranja kredita. U Republici Srbiji je također potrebno istaknuti tehničke preglede

prilikom kojih se ugovara značajan dio osiguranja od odgovornosti za upotrebu motornih vozila. S obzirom da se od tog tipa osiguranja zarađuje najveći udio u bruto premiji tehnički pregledi su značajan distribucijski kanal za tržište osiguranja.

6. Zaključak

Republika Hrvatska i Republika Srbija su značajno povezane zemlje. Uz to što su susjedne zemlje dijele zajedničku prošlost koja je uvelike utjecala na gospodarski razvoj zemalja. Navedeno je imalo i značajan utjecaj na tržište osiguranja što je vidljivo iz rezultata provedenog istraživanja.

Istraživanjem je vidljivo kako obje zemlje bilježe smanjenje broja stanovništva koji je uzrokovan i prirodnim procesom starenja stanovništva i migracijama stanovnika izvan matične zemlje. Nadalje je vidljivo kako Republika Hrvatska ostvaruje veći bruto domaći proizvod u odnosu na Republiku Srbiju, a bruto domaći proizvod je jedan od najvažnijih pokazatelja gospodarskog razvoja zemlje.

Sami broj osiguravajućih društava i broj zaposlenika ne razlikuju se u značajnijoj mjeri, ali provjerom zarađene bruto premije vidljiva je znatno veća zarada u Republici Hrvatskoj u odnosu na Republiku Srbiju. Obje zemlje bilježe trend rasta zarađene premije što ukazuje na razvoj tržišta osiguranja navedenih zemalja. Kada se podaci o zarađenoj bruto premiji promatraju prema vrstama osiguranja vidljivo je kako je najveća premija od osiguranja od odgovornosti za upotrebu motornih vozila u obje zemlje, a kada se struktura zarađene premije promotri usporedno u obje zemlje vidljivo je kako su razlike u zastupljenosti pojedine vrste osiguranja minimalne.

U konačnici je moguće zaključiti kako se tržišta osiguranja razvijaju u obje zemlje i bilježe pozitivne trendove rasta. Hrvatsko tržište osiguranja je nešto razvijenije u odnosu na tržište Republike Srbije. Kako trendovi na tržištu uvelike ovise o stanovnicima zemlje vidljivo je kako stanovnici Republike Hrvatske i Republike Srbije na vrlo sličan način utječu na razvoj tržišta što ukazuje na slične stavove o osiguranju stanovnika različitih zemalja.

Literatura

Knjige:

1. Klasić, K. i Andrijanić, I. (2007). *Osnove osiguranja – načela i praksa, II. izdanje*. Zagreb: TEB – poslovno savjetovanje.
2. Marović, B. i Kalinić, Z. (2009). *Osnovni principi osiguranja*. Banja Luka: NUBL
3. Vaughan, E. i Vaughan, T. (2000). *Osnove osiguranja – upravljanje rizicima*. Zagreb: MATE d.o.o.

Internetski izvori:

1. Adriatic Osiguranje d.d. (2021). *Godišnje izvješće za 2020. godinu zajedno s izvješćem neovisnog revizora*. Dostupno na: https://www.adriatic-osiguranje.hr/dokumenti/vijesti/Godisnje_izvjesce_i_izvjesce_neovisnog_revizora_za_2020.pdf [pristupljeno: 06.09.2021.]
2. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2019). *Hrvatska u brojkama 2019*. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/CroInFig/croinfig_2019.pdf [pristupljeno: 26.07.2021.]
3. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2017). *Procjene stanovništva Republike Hrvatske u 2016*. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/07-01-03_01_2017.htm [pristupljeno: 09.07.2021.]
4. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2018). *Procjene stanovništva Republike Hrvatske u 2017*. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/07-01-03_01_2018.htm [pristupljeno: 09.07.2021.]
5. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2019). *Procjene stanovništva Republike Hrvatske u 2018*. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/07-01-03_01_2019.htm [pristupljeno: 09.07.2021.]
6. Hrvatska narodna banka (2021). *Tečajna lista*. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/tečajna-lista/tečajna-lista> [pristupljeno: 09.07.2021.]

7. Hrvatski ured za osiguranje (2017). *Ključne informacije o tržištu osiguranja u Republici Hrvatskoj 2016*. Dostupno na: https://huo.hr/upload_data/site_files/huo-key-facts-web_2016.pdf [pristupljeno: 28.06.2021.]
8. Hrvatski ured za osiguranje (2018). *Ključne informacije o tržištu osiguranja u Republici Hrvatskoj 2017*. Dostupno na: https://huo.hr/upload_data/site_files/huo-key-facts-web_2017_.pdf [pristupljeno: 28.06.2021.]
9. Hrvatski ured za osiguranje (2019). *Ključne informacije o tržištu osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018*. Dostupno na: https://huo.hr/upload_data/site_files/817615047580565741099913395_kljucne-informacije.pdf [pristupljeno: 28.06.2021.]
10. Hrvatski ured za osiguranje (2017). *Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2016*. Dostupno na: https://huo.hr/upload_data/site_files/godisnje-izvjesce-2016-web.pdf [pristupljeno: 28.06.2021.]
11. Hrvatski ured za osiguranje (2018). *Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2017*. Dostupno na: https://huo.hr/upload_data/site_files/trziste_osiguranja_rh_2017-1-.pdf [pristupljeno: 28.06.2021.]
12. Hrvatski ured za osiguranje (2019). *Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018*. Dostupno na: https://huo.hr/upload_data/site_files/trziste_osiguranja_rh_2018.pdf [pristupljeno: 28.06.2021.]
13. Narodna banka Srbije (2021). *Kursna lista*. Dostupno na: <https://www.kursna-lista.com/kursna-lista-nbs> [pristupljeno: 09.07.2021.]
14. Narodna banka Srbije (2017). *Pregled broj osiguranja, broja osiguranika i premije po vrstama i tarifama osiguranja za Srbiju u 2016. godini*. Dostupno na: https://nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/godisnji/god_T1_2016.pdf [pristupljeno: 30.06.2021.]
15. Narodna banka Srbije (2018). *Pregled broj osiguranja, broja osiguranika i premije po vrstama i tarifama osiguranja za Srbiju u 2017. godini*. Dostupno na: https://nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/godisnji/god_T1_2017.pdf [pristupljeno: 30.06.2021.]
16. Narodna banka Srbije (2019). *Pregled broj osiguranja, broja osiguranika i premije po vrstama i tarifama osiguranja za Srbiju u 2018. godini*. Dostupno na: https://nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/godisnji/god_T1_2018.pdf [pristupljeno: 30.06.2021.]

17. Narodna banka Srbije (2017). *Sektor osiguranja u Republici Srbiji – izveštaj za 2016. godinu.* Dostupno na: https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/izvestaji/izv_IV_2016.pdf [pristupljeno: 28.06.2021.]
18. Narodna banka Srbije (2018). *Sektor osiguranja u Republici Srbiji – izveštaj za 2017. godinu.* Dostupno na: https://nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/izvestaji/izv_IV_2017.pdf [pristupljeno: 28.06.2021.]
19. Narodna banka Srbije (2019). *Sektor osiguranja u Republici Srbiji – izveštaj za 2018. godinu.* Dostupno na: https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/izvestaji/izv_IV_2018.pdf [pristupljeno: 28.06.2021.]
20. Republički zavod za statistiku Republike Srbije (2017). *Bruto domaći proizvod u Republici Srbiji, 2016.* Dostupno na: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2017/Pdf/G20171267.pdf> [pristupljeno: 26.07.2021.]
21. Republički zavod za statistiku Republike Srbije (2018). *Bruto domaći proizvod, 2015-2017. – revidirani podaci.* Dostupno na: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G20181271.pdf> [pristupljeno 26.07.2021.]
22. Republički zavod za statistiku Republike Srbije (2019). *Bruto domaći proizvod u Republici Srbiji, 2018.* Dostupno na: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20191267.pdf> [pristupljeno: 26.07.2021.]
23. Republički zavod za statistiku Republike Srbije (2017). *Procene stanovništva, 2016.* Dostupno na: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2017/Pdf/G20171175.pdf> [pristupljeno: 09.07.2021.]
24. Republički zavod za statistiku Republike Srbije (2018). *Procene stanovništva, 2017.* Dostupno na: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G20181173.pdf> [pristupljeno: 09.07.2021.]
25. Republički zavod za statistiku Republike Srbije (2019). *Procene stanovništva, 2018.* Dostupno na: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20191180.pdf> [pristupljeno: 09.07.2021.]

Popis tablica

Tablica 1: Broj stanovnika Republike Hrvatske i Republike Srbije u razdoblju 2016. do 2018. godine	11
Tablica 2: Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske i Republike Srbije u razdoblju od 2016. do 2018. godine	12
Tablica 3: Broj osiguravajućih društava.....	13
Tablica 4: Broj zaposlenih u osiguravajućim društvima	15
Tablica 5: Ukupna zarađena bruto premija u nacionalnim valutama.....	16
Tablica 6: Ukupna zarađena bruto premija u eurima	16
Tablica 7: Prosjek ukupne bruto premije po stanovniku.....	17
Tablica 8: Postotni udio vrsta osiguranja u ukupnoj bruto premiji u Republici Hrvatskoj.....	18
Tablica 9: Postotni udio vrsta osiguranja u ukupnoj bruto premiji u Republici Srbiji.....	21